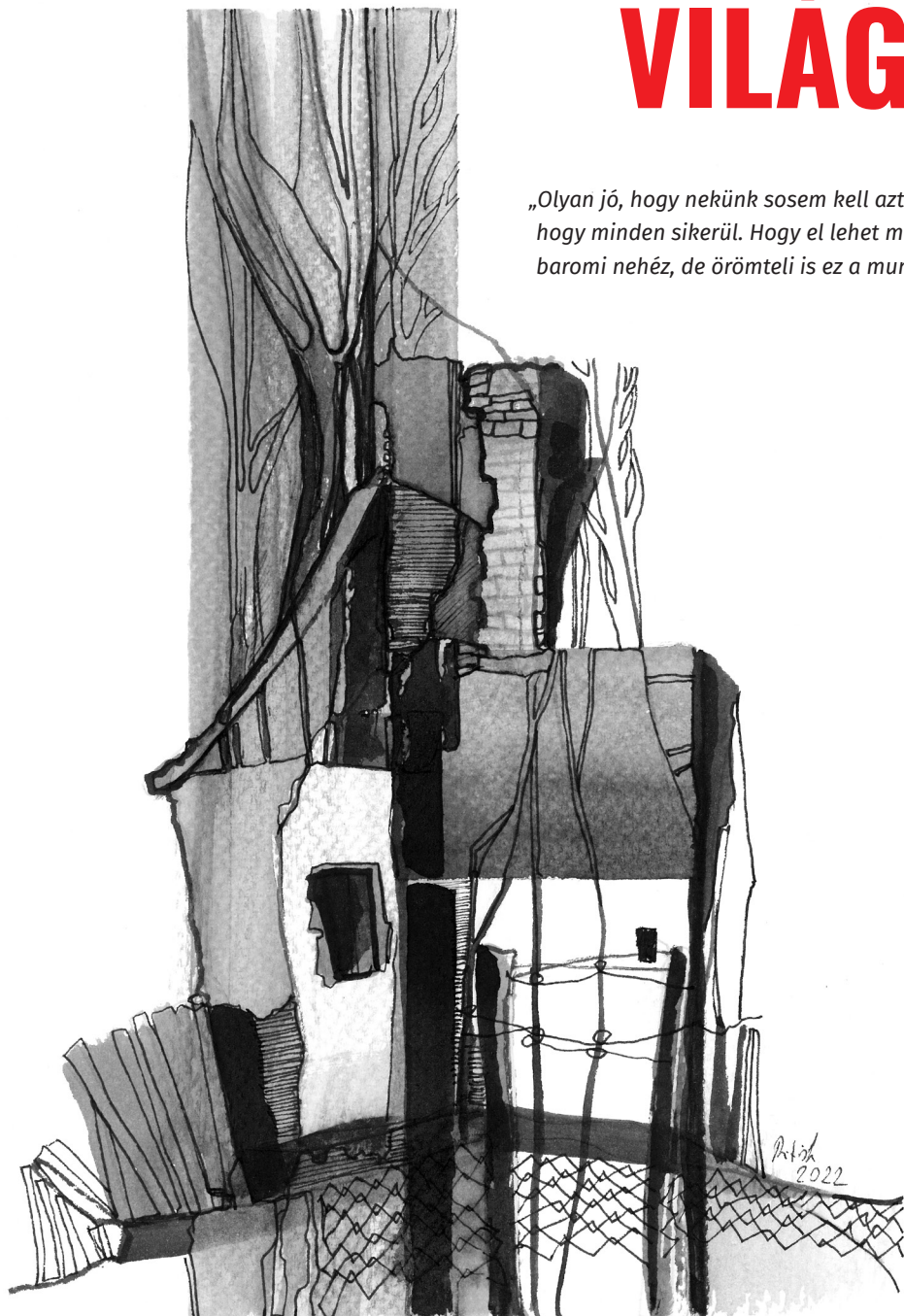

L. Ritók Nóra

KETTÉSZAKADT VILÁG

*„Olyan jó, hogy nekünk sosem kell azt mondanunk,
hogy minden sikerül. Hogy el lehet mondani,
baromi nehéz, de örömteli is ez a munka.”*

Írta: L. Ritók Nóra

Felelős szerkesztő: Kele Fodor Ákos

Olvasószerkesztő-korrektor: Kővári Bettina, Mandler Judit

Grafikai tervezés-tördelés: Zádor György

Borítógrafika és illusztrációk: L. Ritók Nóra

ISBN 978-615-82047-2-9

© Tea Kiadó Kft., 2022

1035 Budapest, Vihar utca 18.

A kiadásért felel László Géza,
a kiadó ügyvezető igazgatója.

www.teakiado.hu

Nyomás és kötés: Central Dabasi Nyomda Zrt.

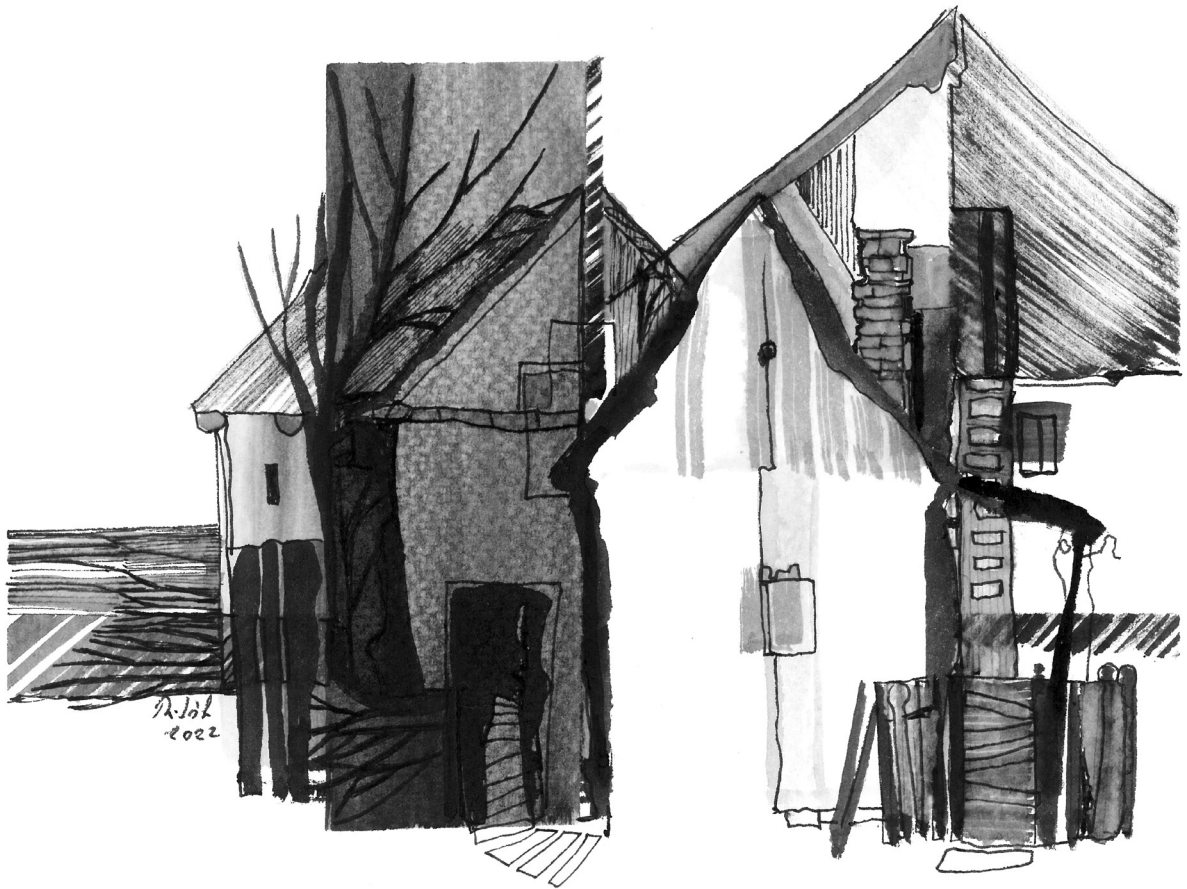
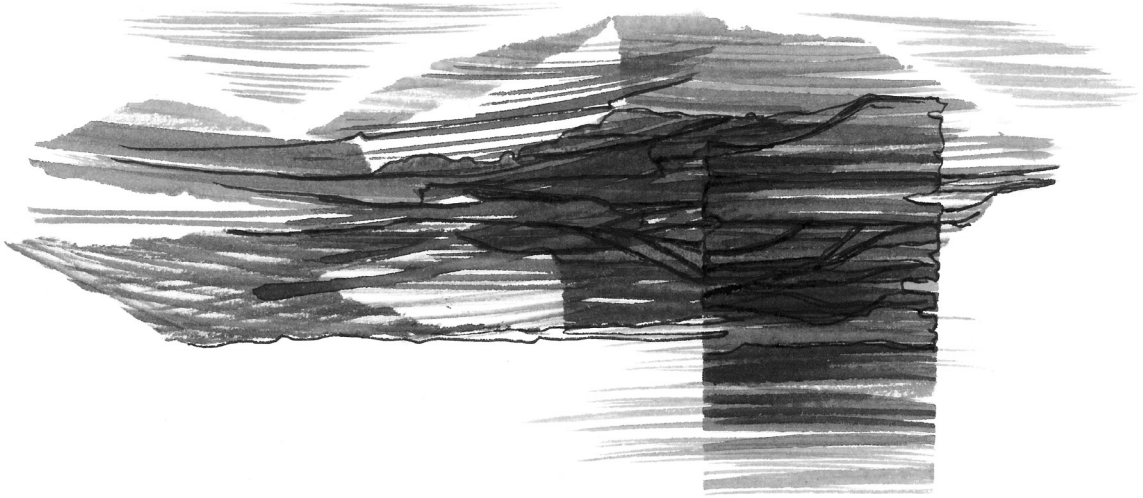
Felelős vezető: Balizs Attila

Tartalom

Mondatok, amelyek vezetnek	9
Egy kis személyes visszatekintés	13
Mondatok, amelyek vezetnek	16
Akták és gyerekek	21
Akták és gyerekek.....	22
Egy kép története.....	24
Egy levél hatása	27
El kellene engednem	30
Gyerekek az állami gondoskodásban	32
Rejtőzködő szegénység	39
Szolgáltatások nélkül	40
Kérni vagy elutasítani.....	43
Elvárni a segítséget.....	46
Rózsaszín kód	51
Egészséges táplálkozás	54
A zálogház és a pénzügyi tudatosság.....	58
Rejtőzködő szegénység	61
Nők gyerekekkel, egyedül	64
Ügyek és okok	69
Mert írva vagyon.....	70
A pillanatnyi sikerek csapdája.....	73
Régi vagy új utak.....	76
Mégis mit vártok tőlem? 1.	80
Problémaközpontú megközelítés	83
Mégis mit vártok tőlem? 2.	88
Ügyek és okok.....	94
Kettészakadt világ	99
Egy nap, kétféle találkozás.....	100
Kettészakadt világ	103
A meghatározó alapok.....	106
Kulcsemberek	111
Egymás támaszai	112

Női szerepek.....	115
Kulcsemberek.....	118
Asszonyok közössége.....	121
Megtanulni elengedni.....	123
Ki nevel? A szülő vagy az iskola?	129
Ki nevel? A szülő vagy az iskola. Vagy egyik sem.....	130
Rendőrok az iskolában	133
Az oktatás vagy valami más?.....	137
Mi van az SNI után?.....	140
Magántanulóként... de merre?.....	145
Jogkövetés a szegénységben	148
Elméleti és gyakorlati szemszögből	151
Vidékfejlesztés stadionnal.....	157
Tanodák, újratervezve	158
Vidékfejlesztés stadionnal.....	162
Falufejlesztés	165
A fejlesztendők tudása.....	169
Akik nem kompatibilisek a tervekkel.....	171
Abszurd foglalkoztatás	177
Foglalkoztatás	178
Fejlesztő foglalkoztatás.....	182
Abszurd helyzet	185
A hatékonyságmérés tükre.....	191
Indikátorok, társadalmi hatékonyságmérés.....	192
A társadalmi hatékonyságmérés nehézségei.....	195
Egyetemi kapcsolatok.....	199
Templomok kint és bent.....	205
Templomok kint és bent.....	206
A nagy találkozás	209
„A normális Magyarország győzelme”	215
Prima Primissima	216
Visszatekintő 2020-ra	219
Visszatekintő egy kerek évforduló kapcsán.....	222

Ar. Jök
2022

Mondatok, amelyek vezetnek

*„Jobb, ha megtanulja, hogy be kell állni a sorba.
Nagyon sok baja lesz, ha ezt nem tanulja meg.”*

A héten azt kérdezte valaki, aki mást gondolt erről az egészeztől, amíg bele nem nézett egy kicsit a munkánkba, hogy miért csinálom? Mi tart itt engem, ebben a problémában?

Ezt a kérdést már többször megkaptam, meg is van rá a válaszom, hogy kihívás, és meg akarom oldani stb. De aztán elgondolkodtam, vajon nem tudom jobban kibontani magamban, hogy tényleg mi tart itt? A kínszenvedésen elért sikerek? Az biztosan nem... mert mindig az mozgat meg, ami nem sikerül. A folyamatosan előforduló csalódások, kudarcok? Abból meg nem lehet hosszú távra építkezni. Akkor vajon mi?

Talán az, hogy már vissza tudok nézni ezekre az évekre, amiket ebben a munkában töltöttem, és az látszik, hogy van íve az egésznek. Ez biztosan fontos tényező. Hogy jól emlékszem az elejére, és ahhoz képest már nagyon sok minden változott. De azt hiszem, fogva tartanak azok a történetek is, melyeket a tehetetlenség érzésével éltem meg.

Mert azok beleégtek az agyamba, az emlékeimbe, átértékeltek bennem a problémához való viszonyulásokat, és összeszorítva tartják ma is a lelkemet. Furcsa érzés ez, mert nem szívesen emlékszem vissza rájuk, nem idézem fel magamban túl gyakran, mégis ott vannak valahol a háttérben, és épp annyira hatnak rám, hogy a bizakodás, a pozitív gondolkodás mögött ébren tartsák a dühömet. Hogy mindig érzem, nem, ezt nem lehet hagyni, tenni kell valamit, hogy ne így legyen.

Ezeknek a sosem nyugton hagyó képeknek a zöme a gyerekekhez kötődik. Leginkább a mérhetetlen nyomorúsághoz. Hozzájuk például, akikhez 11 éve karácsony előtt mentem. Kis csomaggal, akkor még csak a gyerekeknek. Lábbal is segítenem kellett a madzaggal záruló ajtót, hogy bemehessek. A sötétbe nehezen szokott a szemem. Bent is hideg volt. Aztán megláttam őket... a sötétben, a dunya alól kivillanó szemeket. Hárman néztek, három apró gyerek, alig-ruhában az agyonkoszlott ágynemű alatt. A folytatás már nincs meg ilyen erővel, az örömük, amiben bontogatták a szaloncukrot. Csak a kép, ahogy az ablakon besűrűdő fényben megláttam a körvonalukat, ahogy ott kirajzolódtak, a három kis fej... és a szemek.

Vagy a halmozottan sérült gyerek, akit egy kis, üres szobában tartottak, kicsi volt, meztelen, és csomókban tépte a haját, miközben nézett rám, és artikulálatlan hangokat adott. „Nem túri meg magán

a ruhát...” – mondták látva elképedésemet, amiben lehet, volt is igazság, de a látványától sosem tudtam szabadulni. Mert ez így nem élet, akkor sem, ha halmozottan sérült valaki.

És sosem fogom elfelejteni a lányt, aki 11 volt, mikor kiemelték a családból. Amikor rohantam utána a lakásotthonba, és ott az ölemben zokogott, ölelve, kétségbeesetten, olyan megtapasztalások után, amit egy gyereknek, lánynak, asszonynak sosem szabadna átélnie. A tehetetlenséget talán sosem éreztem annyira, mint akkor. Mert tudtam, végignéztem a folyamatot, de nem bírtam annyira hatni, hogy ne történhessen meg. Gyűlöltem mindent, a világot, a családját, a tehetetlen intézményrendszert, magamat is. Még ma sem bírok indulat nélkül visszagondolni rá.

Vagy a másikra, akinek a kis combja lilára volt verve. Az apja tette. Vagy rá, aki öngyilkos akart lenni, csak hogy elmeneküljön otthonról. Arra, aki azért cirkuszolt, mert nem akart hazamenni a kórházból. Mert ott jó volt. Évekig emlegette, hogy mennyire szeretne visszamenni. Aki az iskolában mutatta meg a szíjjal vert lábát. Vagy őt, akit hazakísértem, és láttam, ahogy nekiment a nagy testvéreinek, mert mire hazament, megették az ebédjét, ami az övé volt, amit neki mint iskolásnak adtak, ingyen, a szünidőben.

Ezek a történetek nem múlnak. És mindig jönnek újabbak. Küzdünk, harcolunk, végre az egyik helyen már nem jellemzők, de akkor felbukkan egy másik faluban. Vagy egy odaköltöző családban. Vagy épp abban a családban, amiben már azt hitted, sínen van minden, és nem fordulhat ilyesmi elő. Jönnek az újabb aggódások, tehetetlenségek, dühök, kiabál bennem a hang, hogy menj, csinálj valamit, mert nem, nem lehet, hogy újra megtörténjen. És megtörténik. Ordítok, hogy megint nem tudom megakadályozni. Mert megint az intézményrendszerben mindenki kivár, „szóbeszédre” alapozva nem lehet lépéseket tenni, bizonyíték kell, és mire megvan a bizonyíték, már visszafordíthatatlan a történet.

Pedig a megérzésekre, a szóbeszédre is oda kellene figyelni. Mert feltűnik a kislánnyal furcsán viselkedő apa. Vagy az asszony, akinek minden mozdulatából ordít, hogy bántalmazó kapcsolatban él, nem néz a szemembe, mert nem mer másokra nézni, nehogy észrevegyenek

rajta valamit és kérdezzenek, a gyereke felé nyúlok, hogy megismogassam, erre a kis kezét az arca elé kapja... Mert náluk mindenki fél. Csak az apa nem. Bizonyítsd be, állj ki érte, értük, mert ők már nem mernek, nem mernek semmit, csak némán tűrni, belerokkanni egy életre.

A felnőtteket sem jó hallgatni. A gyerekkorban elszenvedett traumáikról beszélnek. Nem borzonganak bele, természetesen, néha fanyar mosollyal sorolják a különböző eszközökkel kapott veréseket, vagy hogy hogyan adták el őket másnak, mint egy állatot, hogy éheztek, gondoskodtak a kisebb testvérekről, mert senki nem volt, aki segített volna rajtuk. Felnőttek már, de örökre magukba építették a gyermekkorban elszenvedett sérüléseiket, melyek meghatározzák az ő viszonyulásaikat is a párjukhoz, a gyerekeikhez, az élethez. Ha meghallgatjuk őket, kezdjük érteni, miért olyan a gyerekük, amilyen.

Azt hiszem, ezek a tehetetlenségek tartanak itt, ebben a munkában. Mert nem bírom látni, elviselni ezeknek a dolgoknak az eleve elrendeltségét. Hogy gyerekek élnek fizikai és mentális nélkülözésben, és mindenben ki vannak téve azoknak a felnőtteknek, akik ugyanolyan gyerekek voltak, mint ők, ugyanúgy éltek és ugyanazokat szenvedték el.

Valamikor meg kell ezt a kört törni. A bűnöző családban bűnöző lesz a gyerek is. A prostituált gyereke is az anyja sorsát ismétli. A sokgyerekes anya is a saját mintáját adja. Arról is, hogy a családon belüli erőszak természetes, a nőnek el kell viselnie ezt is.

A kivételek ritkák.

Mert az emberi gonoszság is átörökítődik. A gyűlölet, a másik kiröhögése, megalázása, gúnyolása, meglópása, megverése, kisajátítása, tárgyként kezelése. Ezt pontosan látom, mert ennyi év után már sokan felnőttek azokban a családokban, ahol nem bírtunk eléggé hatni. Mert mi, civilként nem voltunk elegek.

Mi csak egy vagyunk a velük foglalkozó intézményrendszer mellett. Ám biztos vagyok abban, hogy együtt sikeresebben vehetjük fel a harcot. Erre vannak már példák a munkánkban. De sokkal nagyobb összefogásra lenne szükség. És egy másféle szemléletű munkakultúrára. Amiben nem ügyeket kezelünk, hanem az ügyeket mindig újratermelő okokkal foglalkozunk.

Egy kis személyes visszatekintés

Sokan, főleg, amikor először hallanak valahol beszélni a munkámról, konstatálják: ez egy egyszemélyes történet, jó hallani, hogy van ilyen, de erre nem lehet változást építeni, mert túlságosan személyfüggő stb.

Mindig elmondom, hogy nem így van, igaz, hogy egyedül kezdtem, de ahogy bővültek a tennivalók, úgy bővült a csapat is. Ma már harmincnél is több munkatárs dolgozik az Igazgyöngyben, ebben az iszonyú problémahalmazban. Ez a munka már rég nem végezhető egyedül...

Az alapítványt 20 éve azért alapítottam, mert úgy éreztem, az állami rendszerben nem tudom kiteljesíteni azt a művészetoktatásból indított személyiségfejlesztő-hátránykompenzáló módszertant, amely körvonalazódott bennem. A délutáni művészeti iskola a következő évben indult Berettyóújfaluban, majd sorban hívtak a környező településekre, így bővültek a telephelyek, egészen tízig, hat faluban, kisvárosban a berettyóújfalui járásban. Lett volna lehetőség többre is, de úgy éreztem, ennyit tudunk átfogni egy kb. 600 gyerekkel működő művészeti iskolával. Nem bővültünk hát tovább.

Az iskolában dolgozók csapata volt az első: pedagógusok, zömük volt tanítványból, ma már volt igazgyöngyös kollégák is tanítanak nálunk. Az iskola mellé fokozatosan épült a szociális munka, eleinte szociális iskolamodellnek hívtam, mert a pedagógusokkal, asszisztensekkel család gondozást is végeztünk, a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek családjaira fókuszálva.

Évekkel később aztán lényeges bővülés történt, összeállt egy esélyteremtő modell struktúrája, és elindult a munka Toldon, ebben a kis, problémákkal teli zsákfaluban. A modell sikeres elemei kapacitásunktól függően sorban megjelentek a hat településen, ahol oktatási tevékenységet végzünk, majd máshol is, ahonnan még érkeznek a gyerekek a délutáni képzésünkre, vagy ahonnan segítséget kérnek tőlünk. Végül már meghaladtuk a járást is, és 27 településen vannak családok, gyerekek, akiket valamilyen formában elérünk.

Talán még egy lépcső volt, mikor a társadalmi vállalkozást elindítottuk, először a kézművesség, majd a mezőgazdaság, élelmiszerfeldolgozás, aztán pedig a szalmabrikett-készítés területén.

Miként lehetséges, hogy egyes gondnokolt, prostituálódott, droghasználó vagy értelmi nehézségekkel küzdő fiatalok problémáira teljesen érzéketlen a szociális ellátórendszer? Hogyan eszkalálja az egyház szerepvállalása az oktatási és és ezáltal a társadalmi szegregációt? Miért jogi képtelenség és praktikus lehetetlenség a szegregátumban egy életveszélyes kályha cseréje? Miként mélyítik el a leszakadást a fogyasztói társadalom csábításai? Miért érdeke sok felzárkóztatási programnak, hogy az értelmetlen fejlesztések papíron jobban teljesítsenek?

L. Ritók Nóra a Láthatatlan Magyarország után most kettészakadt világunkat mutatja meg. Előző könyve óta eltelt fél évtizedben a gyermekszegénység és a leszakadó országrészek problémái gyorsuló ütemben súlyosbodtak. Az Igazgyöngy Alapítvány munkája során felhalmozott tapasztalatok a szerzőt arra indították, hogy az életük és az intézményrendszer minden területére kiterjedő problémahalmazt elemezze.

A Kettészakadt világ írásaiból kiderül, hogy a gyermekeket sújtó nyomorúság újratermelődésében nem az egyéni, hanem a rendszerszintű felelősség a nagyobb. A könyvben ezúttal a szerző saját grafikái reflektálnak az írások témáira és markáns üzeneteire.

„Sorban veszítjük el őket. Vagyis inkább úgy mondom, a lehetőséget veszítjük el, hogy másfele induljon az életük. Mert ők maradnak. Nem tűnnek el, hanem felnőnek, és lesznek gyerekeik is. Azt hiszem, itt van a döntéshozók legnagyobb tévedése. Mert talán azt gondolják, ha úgy tesznek, mintha nem lennének, ha félrefordulnak, nem törődnek velük, sőt hazugnak nevezik azt is, aki beszél róluk, attól még nem szűnnek meg... és a probléma sem. Sőt! Folyamatosan növekszik.”

„A gyerekeik mások lesznek majd. Feltéve, ha képesek leszünk rendszerszintű esélyteremtésre.”

„Sokszor mondják nekem, hogy pesszimista vagyok [...] De ez egyáltalán nem így van... csupán ennyi év után jól látom a csapdákat, meg azt is, mennyire nem mindegy a probléma mélysége.”

4,950 Ft

www.teakiado.hu

